

KOÇ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI/
KOÇ UNIVERSITY PRESS 317

GABAM STUDIES 12

TÜRKİYE'DE BİZANS
ÇALIŞMALARININ
SERÜVENİ/THE ODYSSEY
OF BYZANTINE STUDIES
IN TURKEY

© Copyright:
Koç University Press, 2023,
Certificate no: 18318
BİRİNCİ BASIM/FIRST EDITION
İstanbul, Haziran/June 2023

ISBN 978-625-8022-49-0

Koç University Press
Certificate no: 18318

© GABAM, 2023

Koç Üniversitesi
Sevgi Gönül Bizans
Araştırmaları Merkezi

Koç University
Sevgi Gönül Center
for Byzantine Studies

Rumelifeneri Yolu
34450 Sarıyer-İstanbul
T +90 212 338 30 67
gabam.ku.edu.tr
gabam@ku.edu.tr

AUTHOR

Koray Durak

EDİTÖRLER/EDITORS

Merve Özkılıç
Koray Durak

ÇEVİRİ/TRANSLATION

Merve Özkılıç

İNGİLİZCE DÜZELTİ/
ENGLISH PROOFREADING
AND LANGUAGE EDITING

Lauren Nicole Davis
Stephen Francis Palubiski
Bridget Samuels

KİTAP TASARIMI/BOOK DESIGN

Burak Şuşut, FİKA

TASARIM UYGULAMA/
DESIGN APPLICATION

Beste Miray Doğan

Kapak Resmi/Cover Image:

Ankara'daki İulianos sütununun
taşınması, 1934/The transfer
of the Column of Julian at Ankara,
1934 (SALT Araştırma/Research,
TASUH5033006).

BASKI/PRINT

12.matbaa
Huzur Mah. Ahmet Bayman Cad.
No: 25 Sarıyer/İstanbul

Tel: 0212 281 25 80

info@onikincimatbaa.com
Sertifika No: 46618

KISA YAZILAR/SHORT ESSAYS

Esra Güzel Erdoğan

Mustafa H. Sayar

Nergis Günsenin

Meryem Acara Eser

Gökçen K. Öztaşkın

Inge Uytterhoeven

Jeroen Poblome

Andrés Rea

Kobe Bettens

Engin Akyürek

Zeynep Ahunbay

Suna Çağaptay

Luca Zavagno

Kutlu Akalın

The authors of this book
acknowledge that the work is their
original creation, that all the opinions
are their own, that no one else can
be held accountable for them, and
that there are no parts in their work
that could infringe upon the rights of
third parties.

Bu kitabın yazarları, eserin kendi
orijinal yaratımları olduğunu
ve eserde dile getirilen tüm
görüşlerin kendilerine ait olduğunu,
bunlardan başka kimsenin sorumlu
tutulamayacağını, eserde üçüncü
şahısların haklarını ihlal edebilecek
kısımlar olmadığını kabul ederler.

TÜRKİYE'DE BİZANS
ÇALIŞMALARININ
SERÜVENİ

THE ODYSSEY OF
BYZANTINE STUDIES
IN TURKEY

KOÇ ÜNİVERSİTESİ
SEVGİ GÖNÜL
BİZANS ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ

KOÇ UNIVERSITY
SEVGİ GÖNÜL
CENTER FOR
BYZANTINE STUDIES

KOÇ
ÜNİVERSİTESİ
KOÇ UNIVERSITY PRESS

KOÇ UNIVERSITY SUNA KIRAÇ LIBRARY
CATALOGING-IN-PUBLICATION DATA

Durak, Koray.

Türkiye'de Bizans çalışmalarının
serüveni = The odyssey of Byzantine
studies in Turkey / Koray Durak ; çeviren
Merve Özkılıç ; editör Koray Durak,
Merve Özkılıç.-- İstanbul : GABAM : Koç
Üniversitesi Yayınları, 2023.

320 pages ; 21x28 cm.-- GABAM
Yayınları ; 12

Includes bibliographical references.

ISBN 978-605-8022-49-0

1. Byzantine Empire--Study and
teaching--Turkey. 2. Byzantine Empire--
Civilization--Study and teaching--Turkey--
History. 3. Byzantine Empire--History. I.
Özkılıç, Merve. II. Title.

*** DF505.82.T9 D820 2023

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

11

ÖNSÖZ PREFACE

13

YAZARDAN FROM THE AUTHOR

17

TÜRKİYE'DE BİZANS ÇALIŞMALARININ TARİHİNİ YAZMAK
WRITING THE HISTORY OF BYZANTINE STUDIES IN TURKEY

23

OSMANLI'DAN BİZANS'A BAKMAK
LOOKING AT BYZANTIUM FROM THE OTTOMAN EMPIRE

55

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ TARİH
ANLAYIŞI VE BİZANS'A DÜŞEN PAY (1923-1955)
THE PERCEPTION OF HISTORY IN THE EARLY REPUBLICAN
PERIOD AND THE SHARE OF BYZANTIUM IN IT (1923–1955)

167

**BİR KULUÇKA DÖNEMİ: BİZANTİNOLOJİNİN UZUN
VE YAVAŞ YOLCULUĞU (1955-1994)**
AN INCUBATION PERIOD: LONG AND SLOW JOURNEY
OF BYZANTINOLOGY (1955-1994)

219

**BİZANS ÇALIŞMALARININ ETKİLEYİCİ GELİŞİMİ
(1994-2023)**
THE IMPRESSIVE PROGRESS OF BYZANTINE STUDIES
(1994-2023)

263

**BİZANS ÇALIŞMALARININ ÜÇÜNCÜ YÜZYILINDA
BÜYÜK DEĞİŞİMLERİN KİYISINDA**
AT THE SHORE OF GREAT CHANGES IN THE THIRD
CENTURY OF BYZANTINE STUDIES

269

**BİZ BİZANTİNOLOGLAR NE YAPARIZ?
WHAT DO WE DO AS BYZANTINISTS?**

271

**NASIL SİCİLOGRAF OLDUM?
HOW DID I BECOME A SIGILLOGRAPHER?**

275

**BİR EPİGRAFIN GÖZÜNDEN
THROUGH THE EYES OF AN EPIGRAPHER**

281

SUALTINDA YA DA DENİZLERDE ARKEOLOG OLMAK
AN UNDERWATER ARCHAEOLOGIST OR AN
ARCHAEOLOGIST IN THE SEA

287

MÜZEDE BİR GÜN
A DAY IN THE MUSEUM

291

ARKEOLOJİK KAZIDA "ÖĞRENCİ" OLMAK
BEING A "STUDENT" IN ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS

295

SAGALASSOS: GÜNDELİK HAYATI ARAŞTIRMAK
SAGALASSOS: INVESTIGATING DAILY LIFE

299

DOĞA İLE BARIŞIK ARKEOLOJİ
NATURE-FRIENDLY ARCHAEOLOGY

301

TÜRKİYE'DE KÜLTÜR MİRASINI KORUMA ÇALIŞMALARI
CULTURAL HERITAGE PRESERVATION WORK IN TURKEY

307

BİNALARLA KONUŞMAK
COMMUNING WITH BUILDINGS

311

BİZANS'TA BİR "YABANCI": ÖLMEMİŞ BİR
İMPARATORLUĞU ÖĞRENMEK VE ÖĞRETMEK
A "STRANGER" IN BYZANTIUM: TEACHING AND
LEARNING ABOUT AN EMPIRE THAT HAS NOT DIED

315

ESKİ YUNANCA DERSLERİ VERİRKEN
WHILE TEACHING ANCIENT GREEK

319

KURUM ARŞİVLERİ
INSTITUTIONAL ARCHIVES

323

KAYNAKÇA
BIBLIOGRAPHY

347

DİZİN
INDEX

SUALTINDA YA DA DENİZLERDE ARKEOLOG OLMAK

Nergis Günsenin

İstanbul Üniversitesi Motorlu Araçlar ve Ulaştırma Teknolojileri Bölümü Sualti Teknolojisi Program Başkanı (emekli) ortak araştırmacı IFEA

Marmara Adası'nda 13. yüzyıla tarihlediğim Çamaltı Burnu I (ÇBI) batığını kazdığımız yıllarda (1998-2004) ziyaretimize birçok eş dost gelirdi. Yine böyle günlerin birinde, Boğaziçi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nden sevgili dostumuz Şükrü Yarcan ziyarete gelmiş, biz tekneyle dalıştayken ada çevresinde yürüyüşe çıkmıştı. Akşam dalış sonrası kazı evinde bulduğumuzda Şükrü'nün yüzünde korkmuş ama bir o kadar da gülen bir ifade vardı. "Hayrola Şükrü" dedim, "Ya sorma Nergis, sizin tekne dalışa giderken yukardan bakayım diye hafifçe tepeye tırmanıp bir ağaç gölgesine oturdum" dedi, "Sonra, hani kulağının arkasında biri varmış gibi bir his olur ya, hafifçe bir döndüm ki kafama doğrultulmuş bir namlu, ucunda gözlerini bana dikmiş bir adam!". Adam, "Sen ne yapıyorsun burada, benim arazimde, buranın güvenliğinden ben sorumluyum" demiş Şükrü'ye. Son derece nazik mizaçlı olan arkadaşımız, sakinliğini koruyarak, "Bir şey yapmıyorum, biraz dinlenmek istedim, hem ben adanızda misafirim" demiş. Adam, "Hım, kimlerin misafirisin bakayım" diye sorgulamış Şükrü'yü. "Hani arkeologlar var ya, kazıcılar, onların misafiriyim" demiş arkadaşımız. Adam, "Haa, tamam, dağlardaki kadının mı, denizlerdeki kadının mı misafirisin?" diye sormuş. Artık kekeleye başlayan Şükrü "Denizlerdekinin" diye cevap vermiş, "İyi, git bir daha da buralarda dolaşma" demiş adam. Sonradan anlaşıldı ki, adanın meczuplarından biri o tepeyi kendinin bellemiş ve etrafında kuş uçurtmuyor. Denizlerdeki kadının kim olduğu belli, dağlardaki kadına gelince; yakın zamanda kaybettiğimiz, arkeoloji dünyasının çok önemli ve değerli bilim insanlarından Nuşin Asgari. Kendisinin Marmara Adası/Prokonnesos Antik Çağ mermer yatakları ile ilgili dünya çapında çalışmaları ve yayınları vardır.

AN UNDERWATER ARCHAEOLOGIST OR AN ARCHAEOLOGIST IN THE SEA

Nergis Günsenin

İstanbul University Department of Motor Vehicles and Transportation Technologies (Emirita) Head of Underwater Technologies Program Chercheur associé, IFEA

During the 1998–2004 excavations at Marmara Island for the Çamaltı Burnu I shipwreck, which I dated to the thirteenth century, we had many visits from friends and colleagues. On one of those days, our dear friend Şükrü Yarcan from the Department of Tourism Administration at Boğaziçi University visited us and went for a walk around the island while we were diving. That night, when we met him at the excavation house after the dive, we saw that Şükrü had an expression that was both scared and amused. I asked, "What's the matter Şükrü?"; he replied, "Nergis, don't even ask. I climbed the slope to sit under the shade of a tree while you were diving." He continued, "you know the feeling you get when someone is right behind you? I turned my head around and there he was: a man staring at me while pointing a gun to my head!" The man said to Şükrü, "What are you doing here, on my land? It is my responsibility to protect it." Our amiable friend calmly replied, "I am doing nothing; I just wanted to rest. I am a visitor on this island." The man questioned Şükrü further: "Hmm, who are you visiting exactly?" And our friend replied, "You know, the archaeologists—the diggers—I am their guest." The man said, "Ooh, alright, are you visiting the woman on the mountains or the woman in the sea?" And Şükrü, who has started stammering by that point, replied, "the one in the sea", only to receive the answer, "good, go now and do not ever walk around here again." Later on, we discovered that an island resident with a mental illness considered the hill to be his own and kept a sharp lookout. It is clear who the woman in the sea is; as for the woman on the mountains, she was the late Nuşin Asgari, who was a very prominent scientist in the field of archaeology. Her research and publications on the ancient marble quarries of Marmara Island/Prokonnesos are known worldwide.

Şimdi bu giriş anekdotunu aklımızda tutarak, bana sorulmuş “sualtı arkeoloğu olmanın zorlukları” sorusunu cevaplamaya geçelim. Öncelikle bazı anlayış ve terimlere açıklık getirmek isterim. Kimi arkeologlar, çalışacağı eserler suyun altında kalmış olunca ve dalmayı öğrenip suyun altına inmeye başladıkları zaman hemen “sualtı arkeoloğu” oluveriyorlar. Hele dalışın büyüüne kapılmış birçok arkeoloji öğrencisi bir haftalık dalış kurslarından sonra bulabildikleri sualtı araştırmalarına katılıp kendilerine daha diplomalarını bile almadan “sualtı arkeoloğu” diyorlar. Peki, ben karada kazı yaparken “arkeolog”, batık kazmaya başlayınca birden “sualtı arkeoloğu” mu oldum? Her zaman söylediğim gibi, bir tekne kazmak için dalgıç olmanız gerekmez. Bu durumun en güzel örneğini İstanbul Yenikapı Marmaray-

Metro kazılarında yaşadık. Alanda sayıları otuz yediyi bulan çamur altında kalmış batığı kazan yüzlerce arkeolog ve işçiden oluşan ekibin çok azı sualtında batık kazmışlardı.

Bizlere teknik olarak dalgıç lazım, ama esas olarak aradığımız eleman “gemi/tekne yapım teknolojisini” bilen uzmanlar. Her ne kadar teknenin taşıdığı yük ile ilgilensek de, ki bu deniz ticaret yolları için çok önemli, esas aradığımız yükün altında kalan ahşap parçalarını yapboz çözer gibi tekrardan birleştirebilecek uzmanlar. Aynı mantıkla, suyun altında kalmış bir höyükse, höyük kazısı; kiliseyse, kilise mimarisinden anlayan uzmanlara ihtiyacımız var. ÇBI batığı kazısında hem arkeolog hem dalgıç öğrencilerle çalışmış bir başkan olarak her iki grup arasındaki farkı gayet iyi gözlemledim. Yanımda staj yapmaya gelen sualtı teknolojisi programı öğrencilerim, arkeolog öğrencilerin dalışlarını beğenmezdi, arkeologlar ise sualtıcıların acele iş yapma isteklerini! Zamanla her iki grup da anladı ki, herkesin bir önemi ve görevi var. Dalgıçlar arkeolojiye ve sabrımıza saygı duymayı öğrendiler, arkeologlar ise sualtı becerilerinin önemini anladılar.

Türkiye genelindeki müzelerde son devir Bizans amphoralarını çalışmaya başladığım doktora tezimi 1990 yılında tamamladığımda, Günsenin I olarak literatüre giren ve tezimde Tip I amphorası olarak tanımlanan tipin, Tekirdağ-Hoşköy-Gaziköy/Ganohora’da çok geniş bir alana yayılmış fırınlarını tespit etmiştim. Yeri gelmişken Ganohora, Günsenin I amphoralarının (literatürde Ganos amphoraları olarak da kullanılıyor) üretim yerlerinden sadece biri. Günsenin I amphoralarının birçok üretim yeri daha mevcut. Yani, Gaziköy/Ganos’ta üretilen amphoralar Günsenin I, ama çok geniş bir dağılım alanı olan Günsenin I amphoralarının hepsi Ganos’ta üretilmemiş.

Günsenin I amphoraları benim için çok önemlidir, çünkü karadan suya inme serüvenimin başlangıcı oldular.

Now, while bearing the above anecdote in mind, let’s move on to the reply for the issue of “the difficulties of being an underwater archaeologist.” First, I would like to clarify some perceptions and terms. Some archeologists learn to dive because the artifacts they would like to study are under the water, and they quickly become “underwater archaeologists.” Furthermore, enchanted by diving, many students of archaeology join underwater projects after a weeklong diving lessons and call themselves “underwater archaeologists”, even before getting their diplomas. Well! Was I an “archaeologist” when I was excavating on land, and then did I immediately become an “underwater archaeologist” when I started excavating shipwrecks? As I have always said, you do not have to be an underwater diver to excavate a boat. The best example of this is the İstanbul-Yenikapı Marmaray-Metro excavations, where hundreds of team members, including archaeologists and workers, unearthed a total of thirty-seven shipwrecks buried under the mud; only few of them had experience excavating shipwrecks underwater.

Technically, we need divers, but ultimately, we require experts on “boat/ship construction techniques.” Although we are interested in the cargo carried by the boat, which is crucial for marine trade networks, we essentially need experts who can reassemble the wooden pieces under the cargo, like solving a puzzle. In the same vein, if the underwater remains are of a mound, experts in mound excavations would be required; if it is church, we would need experts who understand the architecture of the churches. As the director of the ÇBI excavations, I have worked with students of both archaeology and diving, so I have had ample opportunity to observe the differences. The underwater technology students who were doing their internships with me did not approve of the diving style of the archeology students, and the archeologists thought the divers were too hasty in their work! In time, both groups came to understand that everyone has a significance and a duty. The divers learned to respect archeologists and our patience, while the archeologists learned to appreciate the importance of underwater skills.

By the time I completed my doctoral dissertation (in 1990), which launched the study of late Byzantine amphorae in museums throughout Turkey, I had discovered several Günsenin I kilns—identified as Type 1 in my dissertation—spreading throughout a wide area in the Tekirdağ-Hoşköy-Gaziköy/Ganohora region. Ganohora was only one of the production centers of Günsenin I amphorae (also known as Ganos amphorae in the literature. The amphorae produced in Gaziköy/Ganos are the Günsenin I type, but not all

Nasıl mı? Sırasıyla, **1)** 1984-1990 yıllarında son devir Bizans amphoralarını çalıştım. Bu yıllarda, Gaziköy/Ganos'ta Günsenin I amphoralarının önemli bir üretim yerini saptadım; **2)** 1991-1992 yıllarında amphora üretim yerlerinde yüzey araştırması yapıp, Tekirdağ Müzesi ile birlikte yarı tahrip olmuş bir fırının kurtarma kazısını yaptık; **3)** 1993 yılında amphora üretiminin yoğunluğunu saptamak için, Gaziköy-Hoşköy arasında manyetik yüzey araştırması yapıldı; **4)** Günsenin I amphoralarının üretim yerlerindeki yoğunluğunu ve dağılımlarının tüm Akdeniz ve Karadeniz havzasına yayıldığını göz önüne alarak, olası batıkları bulmak için, Gaziköy-Hoşköy-Tekirdağ kıyıları ve Marmara adaları çevresinde 1993-1996 yıllarında sualtı araştırmaları yaptım. Dört yıla yayılan sualtı araştırmaları sırasında 16 arkeolojik sit alanı belirleyip (on üç batık, iki amphora fırını, bir höyük), buluntulardan 13. yüzyıla tarihlenen ÇBI batığını kazmaya karar verdim.

Peki onca batık arasında neden bu batığı seçtim? Amacım antik gemi yapım kronolojisine yeni bir sayfa eklemektir. INA (Institute of Nautical Archaeology) kazıları, MÖ 2000'lerden MS 11. yüzyıla kadar uzanan bir zaman dilimine ışık tutmuştur. ÇBI batığı kronolojik olarak, 7. (Yasıada), 9. (Bozburun) ve 11. (Serçe Limanı) yüzyıllara ait Bizans devri batıklarının devamı niteliğindedir. 1998-2004 yılları arasında gerçekleşen "İlk Türk Sualtı Arkeolojik Batık Kazısı" sonucu çıkarılan Çamaltı Burnu I Batığı, tahta fiçılara geçmeden önce kullanılan yüzlerce son devir amphorası, seramik eserler, geminin kargosuna ait olduğu düşünülen çapalar, gemiye ait ahşaplar ve diğer kargo buluntuları ile dönemin teknolojisi, deniz ticareti ve tarihi açısından yeni sayfaların açılmasını sağlayacaktır. Günlük dalışlarda kazı alanınının kare planı üzerinde dalış yapacak ekip üyelerini belirliyorduk (**RESİM 4A** ve **4B**). Dört ayrı referans noktasından (1,5 parmak kalınlığında alüminyum borular) alınan ölçüleri sualtı not defterine (levhalar halinde alınan pleksiğlas istenilen boyutlara göre kesilir ve üzerleri zımparalanarak not defteri haline getirilir. Sualtında yazı yazılmasını sağlayan kurşun kalem ile çizim; ölçüm notları tutulur) işleyişimizi dün gibi hatırlarım (**RESİM 5A-C**).

Bandırma Arkeoloji Müzesi'ne yolunuzu düşerse çıkardığımız eserleri inceleyin. Kazının bilimsel kitabı, birçok meslektaşımın katkısıyla yazım aşamasında (www.nautarch.org sayfasını ziyaret ederek, proje hakkında daha detaylı bilgi alabilir, yayın ve fotoğraflarımıza ulaşabilirsiniz).

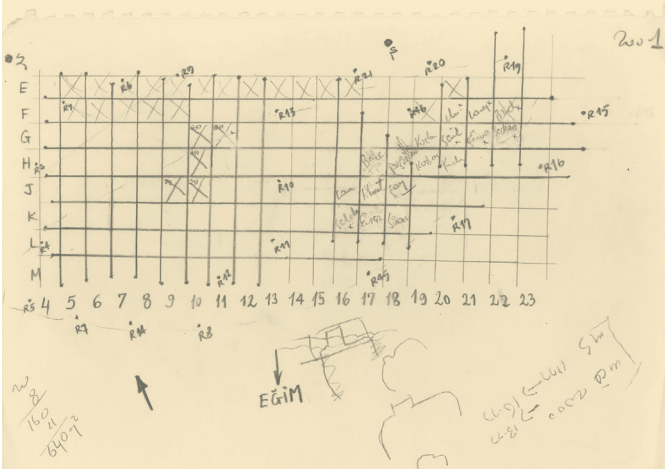
1984 yılında doktora tezi ile başlayan çalışmalarım, belli bir program, senaryo ve amaç dâhilinde gelişip 20 yıl sürdü. Yani bir gün uyanıp ben Marmara Adası'na gidip

Günsenin I amphorae were produced in Ganos; they had a much wider production and distribution.

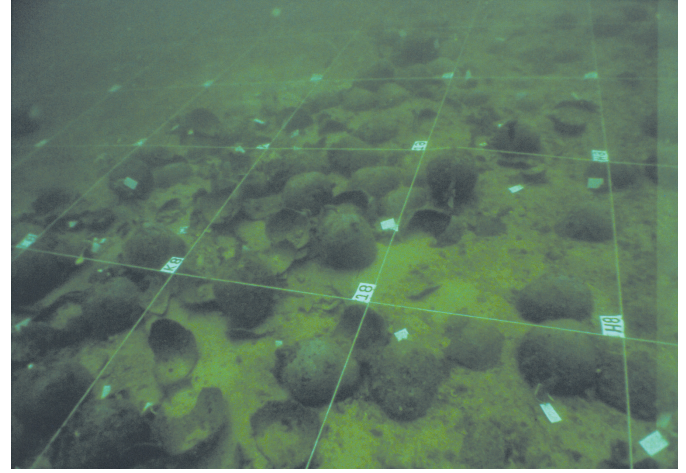
Günsenin I amphorae are important to me as they mark the beginning of my transition from land to underwater. How? First, from 1984–1990, I studied late Byzantine amphorae, and I discovered an important production center for Günsenin I at Gaziköy/Ganos. Next, in 1991–92, we conducted a survey at amphora production centers and completed a rescue excavation of a semi-damaged kiln with the Tekirdağ Museum. Then, in 1993, a magnetic survey was conducted between Gaziköy and Hoşköy to determine the size of the amphora production. Finally, considering the density and distribution of Günsenin I amphorae throughout the Mediterranean and Black Sea basins, I conducted underwater studies along the shores of Gaziköy, Hoşköy, and Tekirdağ and around the Marmara islands from 1993 to 1996. During these four years of underwater surveys, I detected sixteen archaeological sites (thirteen shipwrecks, two amphora kilns, one mound) and decided to excavate the ÇBI wreck, dated to the thirteenth century based on the finds.

Why did I decide to work on this one out of all the others? Ultimately, I wanted to contribute to and help extend our knowledge of the chronology of ancient shipbuilding technology. The excavations by the INA (Institute of Nautical Archaeology) covered a time period spanning from the third millennium BCE to the eleventh century CE. Chronologically speaking, the ÇBI shipwreck is a continuation in the sequence of Byzantine shipwrecks, joining those from the seventh century (Yasıada), ninth century (Bozburun), and eleventh century (Serçelimanı). Our project, the "First Turkish Underwater Archaeological Shipwreck Excavation", ran from 1998 to 2004. The Çamaltı Burnu I Shipwreck provides new information on contemporary technologies, marine trade, and history via hundreds of Late Period amphorae that were used before being replaced by wooden barrels, ceramic artifacts, anchors that are thought to have belonged to the cargo of the ship, wooden fragments considered to be parts of the ship, and other finds from the cargo. I remember how we first started with making a grid plan of the site and distributing each square to a member in our diving team (**FIGURE 4A** and **4B**). Then, we used to define reference points and locate the position of the artifacts by measuring their distance from artifacts from four reference points (**IMAGE 5A, 5B** and **5C**).

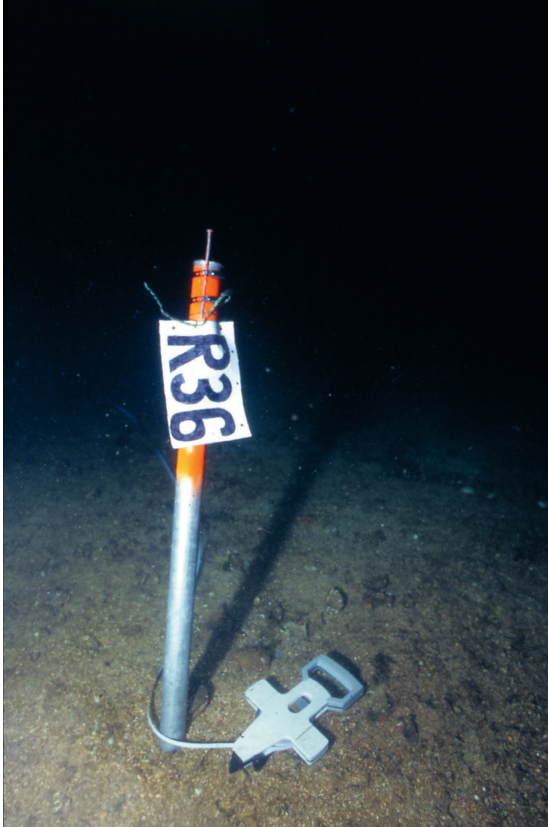
If you happen to pass by the Bandırma Museum, visit and examine the artifacts we uncovered. A scientific publication of the excavations is currently in preparation, and there will be contributions from many colleagues (you can

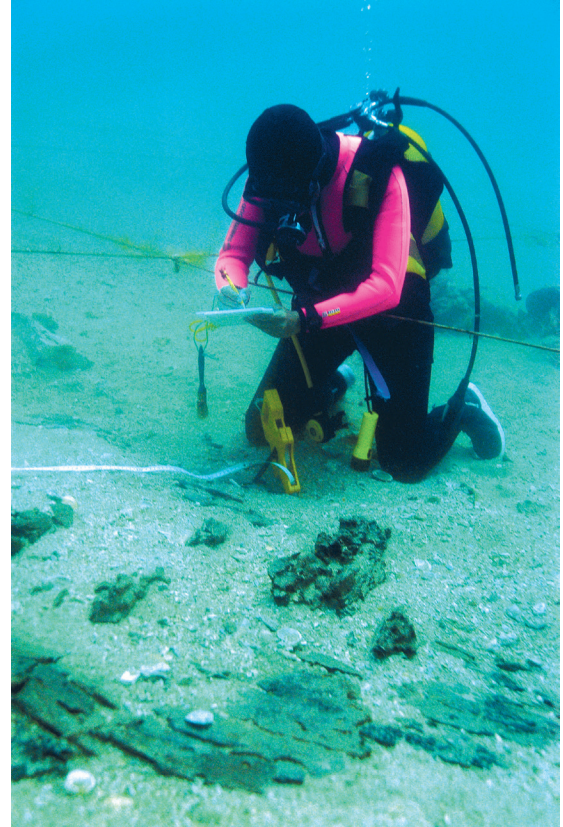
RESİM/FIGURE 4A: Kazı alanındaki karelerin (5x5m) ekip üyelerine dağılımı/Distribution of the squares (5x5 m) of the grid plan of the excavation site to the members of the diving team (Çamaltı Burnu I Kazı Arşivi/Excavation Archive).

RESİM/FIGURE 4B: Kazı alanının kare planına göre bölünmesi/Excavation site divided into squares (Çamaltı Burnu I Kazı Arşivi/Excavation Archive).

RESİM/FIGURE 5A: Çamaltı Burnu I kazı alanının etrafına çakılan referans noktaları/Reference points installed around the excavation site of Çamaltı Burnu I (Çamaltı Burnu I Kazı Arşivi/Excavation Archive).

RESİM/FIGURE 5B: Ölçülerin Nergis Günsenin tarafından sualtı not defterine işlenmesi/Measurements noted down by Nergis Günsenin into the notebook (Çamaltı Burnu I Kazı Arşivi/Excavation Archive).

batık bulayım diye gelişmedi. Zaten oralarda olabileceğini tahmin ettiğim batıkları arayarak, metodik olarak ilerleyen araştırma serüvenimin, sualtının büyüüne kapılan sevgili arkeolog aday gençlere örnek teşkil etmesini dilerim. Yani, ne aradığının bilincinde olmak “Su Altında Kalan Zaman”¹ınızı iyi değerlendirmenizi sağlar. Ayrıca, tıbbi muayeneden geçmeyi gerektiren dalgıçlık herkes için uygun değildir. Marmara adaları batıklarına dalmak zordur mesela. Misafir dalışı yapmak için gelen birçok arkadaşımız dalamadan geri dönmüşlerdir. Suyun rengi ve sıcaklığı Ege-Akdeniz kıyılarına benzemez. Daldıkça sizi yutan bir karanlık ve çoğu zaman içinize işleyen soğuk su tabakası vardır. Dibe inbilseniz bile, alışmadığımız bu soğuk ortamda fazla nefes harcar tüpünüzdeki havayı fark etmeden tüketirsiniz. Bakın, sualtı ortamının zorlukları kendiliğinden çıkıyor. Dalışa giderken hava bozar, kıyıda kalmak zorundasınızdır. Ya da tekne dalgalı denizde gitse bile, mideniz bu yolculuğa el vermez. Herkes bilir ki arkeolojik kazılar zordur. İmkân ister, zaman ister, sabır ister ve en önemlisi de cesaret ister. Bu kazılar sualtındaysa, tüm bu zorluklar en az ikiye katlanır. Adalar etrafındaki yıllar süren sualtı araştırmalarım sırasında tek amacım, benim de bir kazı başlatabilmemdi. Yukarıda saydığım faktörlerden imkân hariç hepsi vardı ama cesaret ağır bastı ve bir avuç genç ile Marmara Adası'nın Çamaltı Burnu mevkiinde 13. yüzyıla tarihlediğim batığı kazmaya başladık. Şimdi bu gençler, birçok önemli projenin başında veya ekibindedir.

Sanırım kısa anlatımımı sualtı arkeoloğu değil de, denizlerdeki kadın olarak bitirmeyi tercih edeceğim. Zaten birçok yabancı dilde de konumuz, *nautical archaeology* veya *archéologie navale* diye geçer. Marmara Adası'nın meczubunu da anmamak olmaz, o bile sualtı değil denizler demişti!

learn more about the project by visiting www.nautarch.org, where you can see the photographs and publications).

Long story short, my studies, beginning with my doctoral dissertation in 1984 and spanning 20 years, developed within a framework of certain programs and aims. I did not wake up one day and decided to examine the Marmara Island. They progressed methodologically as I searched for potential locations for shipwrecks. I hope that my research adventures will set an example for young archaeologists who have fallen under the spell of underwater archaeology. In other words, knowing what you are looking for enables you to use your “Time Under the Water” well.¹ Moreover, not everyone is suitable for underwater diving, as there are medical concerns and requirements. For example, diving in the shipwrecks around the Marmara islands is difficult. Many of our visitors left without being able to dive. The color and the temperature of the waters differ from those of the Aegean or Mediterranean shores. The water has a darkness that swallows you as you go deeper, and it is often piercing cold. Even when you manage to reach the bottom, this unfamiliar and cold environment causes you to breathe more, leading to you consume more air in tank without noticing. The difficulties of working under the water are clear. The weather may change as you are on your way to the dive, and you may be left stuck on the shore. Furthermore, even if the boat manages to travel in a rough sea, your stomach may hinder you. Everybody knows that archaeological excavations are challenging. They require means, time, patience, and most importantly, courage. If the excavations are under the water, the challenges are doubled, to say the least. During my years-long underwater studies around the islands, my sole purpose was to begin an excavation myself. I had all the requirements listed above, except the means. Thus, courage took over, and with a few young people, we begun the excavations of the shipwreck I had dated to thirteenth century in the Çamaltı Burnu area of the Marmara Island. Today, these young people are either members of important projects or leading them.

I think I will end this short narrative as the woman in the sea rather than an underwater archaeologist. Indeed, the profession is also known as nautical archaeology or *archéologie navale*. We cannot ignore the man on Marmara Island, even if he referred to the sea, not the water!

1 Günsenin 2002.

1 Günsenin 2002.